

Joanot Martorell

Martí Joan de Galba

Tirant lo Blanc

Versió i notes: Francesc Machirant
Introducció: Vicent J. Escartí

ELS NOSTRES AUTORS

bromera

TIRANT LO BLANC

I

Tirant s'enamora de Carmesina

Al cap de vuit dies de l'arribada de Tirant a l'illa de Sicília, mentre el Rei es trobava reunit amb el seu consell, se'n recordà de l'Emperador de Constantinoble i de la carta que li havia enviat, on li contava les seues penes i angonies. Va manar que cridaren Tirant i en la seua presència la va fer llegir. La carta deia:

Jo, Frederic, Emperador de l'Imperi grec gràcies a la immensa i divina majestat de Déu, l'etern sobirà, et salude i reverencie, Rei de la gran i rica illa de Sicília.

Fidel al pacte signat pels nostres antecessors, confirmat i jurat per tu i per mi i que consta en poder dels nostres ambaixadors, et faig saber que el Soldà, moro renegat, aliat amb el Gran Turc, ha envaït el meu imperi amb un gran exèrcit. S'han apoderat de la major part del meu senyoriu i jo, ja vell, no puc entrar en combat i impedir-ho. A més de la gran quantitat de ciutats, pobles i castells que hem perdut, m'han mort el meu fill major que era el bé més gran que tenia en aquest món. Ell era el meu consol i el meu escut i un gran defensor de la santa fe catòlica. Però la seua pèrdua encara m'és més dolorosa perquè va caure assassinat pels seus mateixos homes. ¡Aquell trist i dolorós dia es va perdre l'honor i la fama de la casa imperial!

Tots sabem que tens a la teua cort un coratjós cavaller anomenat Tirant lo Blanc, cavaller de l'orde de Sant Jordi, que és conegut per les seues valeroses gestes que enalteixen la dignitat militar. Tots els seus actes són valerosos, però destaca especialment l'alliberament del Mestre de Rodes amb tota la seua gent, de mans del Soldà i del seu poderós exèrcit,

que ara es troben ací. Per tot això et demane que per la fe, l'amor i la voluntat que guardes a Déu i a la cavalleria, li supliques de part teua i meua, que vinga a servir-me i jo li donaré dels meus béns tot el que voldrà. Si no ve demanaré a la justícia divina que li faça patir els meus dolors.

¡Oh, benaventurat Rei de Sicília! Accepta les meues doloroses pregàries i, ja que tu també ets Rei, tingues pietat del meu dolor perquè la immensa pietat de Déu et guarde d'un cas semblant. Tots ens trobem sotmesos a la roda de la fortuna i no hi ha ningú que pugui deslliurar-se'n. Espere que Déu, per la seua gràcia, vulgui atendre la meua bona intenció. M'acomia de ja de tu encara que la meua mà no es cansaria d'escriure't els mals passats, presents i futurs.

Quan la carta de l'Emperador va ser llegida i compresa per Tirant, el Rei començà a parlar:

—Tirant, germà, has de donar gràcies a Déu omnipotent per dotar-te amb tantes perfeccions que fan que la glòria del teu nom triomfe per tot el món. Encara que els meus precis no meresquen ser obeïts, ja que no tens cap obligació de fer res per mi perquè jo tampoc no he fet res per tu, sinó que al contrari, t'he d'estar agraït, confie en el teu alt i generós cor que només pot actuar d'acord com és i com s'ha acostumat a obrar. Per això m'atrevesc a demanar-te de part de l'Emperador de Constantinoble i de part meua, que tingues a bé ajudar-lo. I si no vols escoltar els meus justos precis, almenys per Déu omnipotent, tingues compassió d'aquell trist i afligit Emperador que tan sol·licitament et prega i et demana que tingues misericòrdia de la seua vellesa perquè amb la teua ajuda no siga desposseït del seu senyoriu imperial.

Quan el Rei acabà de dir aquestes paraules acompanyades de tanta amistat, Tirant començà a parlar:

—Senyor, no és poca la voluntat que tinc de servir-vos, perquè l'amor és l'obligació més forta que hi ha al món. Els prec de vostra altesa són ordres per a mi. I si em maneu que vaja a servir aquell pròsper Emperador de Grècia, ho faré per l'afecte que us guarde. Però, senyor, només puc fer tant com faria un home; això ho sap Déu i ho sap el món.

—Tirant —digué el Rei—, sé que hi ha bons cavallers al món, però tu no pots ser oblidat entre ells. Si l'honor dels bons cavallers fos examinat pels emperadors, reis i cavallers entesos, el premi, l'honor i la glòria te'ls atorgarien a tu per ser el millor cavaller de tots. Per això et pregue i et demane que pel teu jurament de cavaller vulgues anar a servir l'Emperador, i t'ho aconselle com si fosses fill meu. Conec la teua noble condició i la teua gran habilitat. Amb elles, alliberaràs molts pobles cristians del seu dur captiveri i la bondat divina et premiarà amb honors gloriosos en aquest món i amb l'eterna glòria en l'altre. Cavaller virtuós, ja que les meues galeres estan ben armades i preparades per a tot allò que vulgues manar i ordenar, et pregue que la partida siga en breu.

—Ja que m'ho maneu i m'ho aconselleu, estic content d'anar-hi —digué Tirant.

Tot seguit, el Rei manà que totes les galeres fossen proveïdes amb totes les coses necessàries. Els ambaixadors de l'Emperador foren els homes més feliços del món quan el Rei els digué que Tirant aniria complagut.

Els ambaixadors, només arribar a Sicília, pararen taula per contractar soldats. Com que a Sicília no trobaren prou homes, anaren a Roma i a Nàpols on trobaren molta gent que va acceptar la paga gustosament, i on compraren molts cavalls. Tirant només es preocupà de preparar les armes,

ja que de cavalls, el Rei de Sicília i Felip, el seu gendre, li'n donaren prou.

Tirant es va acomiadar del Rei, de la Reina, de Felip i de la Infanta. Quan tota la gent embarcà, hissaren les veles al pròsper vent i navegaren amb bon temps i mar tranquil·la fins a arribar a la ciutat de Constantinoble.

Quan l'Emperador va saber que Tirant havia arribat, mostrà la major alegria de la seua vida i va dir que, per a ell, era com si el seu fill hagués ressuscitat. Les onze gales van arribar amb tant de soroll i tanta alegria, que omplien tota la ciutat de sons. Tot el poble, que estava trist i afligit, s'alegrà molt. Semblava com si Déu se'ls hagués aparegut. L'Emperador va pujar en un gran cadafal per observar com venien les galeres. En assabentar-se Tirant que l'Emperador es trobava en aquell lloc, va fer traure dues banderes grans del Rei de Sicília i una de les seues. Va fer armar tres cavallers tots de blanc i sense sobrevestes, cadascun dels quals duia una bandera en la mà i, cada volta que passaven per davant de l'Emperador, baixaven les banderes fins a prop de l'aigua. La de Tirant la feien tocar tota en l'aigua en senyal de salutació i d'humilitat cap a la dignitat de l'Emperador. L'Emperador s'alegrà de veure aquesta cerimònia que no coneixia, però encara s'alegrà molt més per la vinguda de Tirant.

Quan les galeres acabaren el passeig, una amunt, l'altra avall, s'acostaren a terra. Aquell dia Tirant va eixir vestit amb una cota de malles i sobre les mànegues duia una franja d'or. Sobre la cota de malles duia una jornea feta a la francesa, amb l'espasa cenyida. Al cap portava un bonet de color grana amb un gros fermall guarnit amb moltes perles i pedres fines de gran valor. Diafebus, el seu cosí, va eixir de manera pareguda, però la seua jornea era de color morat. Ricard isqué vestit tan bé com els altres, amb la

jornea de domàs blau. Totes aquestes jornees eren brodades amb orfebreria i amb perles orientals molt grosses. Tots els altres cavallers i la resta de nobles anaven també molt ben vestits.

Quan Tirant baixà a terra, va trobar a la vora de la mar el comte d'Àfrica, qui l'estava esperant amb molta gent, i que el va rebre amb molt d'honor. Partiren d'allí i caminaren cap al cadafal on es trobava l'Emperador. En veure'l, Tirant s'agenollà en senyal de reverència, i ell i tots els seus la repetiren en arribar a la meitat del cadafal. Quan va arribar als peus de l'Emperador, Tirant s'agenollà i li volgué besar el peu, cosa que el valerós senyor no va consentir. Li va besar la mà i l'Emperador el besà en la boca.

Acabades totes les reverències, Tirant li va lliurar la carta del Rei de Sicília que portava per a ell. Quan la va acabar de llegir en presència de tots, va dir a Tirant:

—Cavaller virtuós, la teua pròspera vinguda m'ompli d'alegria. L'esperança que tinc en la teua virtut de cavaller em fa oblidar tots els mals passats. Veig en tu la bona disposició que molta gent m'havia comentat. No pots amagar la bondat ni la virtut, com així ho demostra el fet d'haver vingut ací a petició de l'animós Rei de Sicília. I perquè tots coneguen la satisfacció i l'afecte que sent per tu, en aquest moment t'assigne la capitania imperial i general de la gent d'armes i de la justícia.

Li va voler donar el bastó de la capitania, que era d'or massís i duia pintades les armes de l'Imperi, però Tirant no volgué acceptar-lo i, en presència de tots, s'agenollà i amb gest humil i afable va respondre:

—No us ofengueu, majestat, si no he volgut acceptar el bastó, perquè he vingut ací només per combatre la gran morisma que amenaça el vostre imperi. Som cent quaranta

cavallers que no volem usurpar res que no ens donen justament i de dret.

—En la meua casa —digué l'Emperador— només pot manar qui jo vulga, i vull i ordene que tu sigues la tercera persona que comande tota la gent d'armes perquè, desgraciadament, he perdut aquell que em consolava l'ànima: el meu fill. I ja que no puc portar les armes a causa de la meua indisposició, et cedesc el meu lloc a tu i no a cap altre.

Quan Tirant va comprendre la voluntat de l'Emperador, va acceptar el bastó de la capitania i l'exercici d'aquest poder, i li va besar la mà. Els ministrers, per manament de l'Emperador, començaren a fer sonar les trompetes i feren públic per tota la ciutat que Tirant lo Blanc havia estat designat Capità major.

Després de tot això, l'Emperador partí del cadafal per tornar al palau. Per força havien de passar per una bella posada que havien engalanat perquè Tirant i tots els seus s'hostatjassen. Aleshores, l'Emperador va dir:

—Capità, ja que estem ací, queda't en aquesta posada per poder reposar alguns dies dels esforços de la travessia. Queda't i deixa'm anar.

—¡Com, senyor, penseu que podria deixar-vos! El meu descans és acompanyar-vos. Si fins a l'infern us acompanyaria, ¡com no ho havia de fer fins al palau!

L'Emperador esclatà a riure pel que Tirant li havia dit. I encara va afegir Tirant:

—Senyor, en arribar al palau, concediu-me la gràcia de donar-me permís per poder anar a fer reverència a la senyora Emperadriu i a la seua estimada filla, la senyora Infanta.

L'Emperador respongué que allò l'omplia de satisfacció. Tan prompte com arribaren a la gran sala del palau, l'Emperador agafà Tirant de la mà i el conduí dins de la

fosca cambra on es trobava l'Emperadriu. Era molt obscura i no hi havia cap llum ni claredat. L'Emperador va dir:

—Senyora, ací tens el nostre Capità major que ve a reverenciar-te.

Ella, quasi amb veu esmortida, respongué:

—Que siga benvingut.

Tirant va dir:

—Senyora, hauré de creure per fe que qui em parla és la senyora Emperadriu, perquè no hi veig res.

—Capità major —va dir l'Emperador—, qui té la capitania de l'Imperi grec, té el dret d'obrir les finestres i de mirar el rostre de totes aquestes dones i, encara més, els pot llevar el dol que porten pel marit, pel pare, pel fill o pel germà. Em complau que pugues usar aquest poder.

Tirant va manar que li portassen una torxa encesa i, quan s'il·luminà la cambra, el Capità va veure un pavelló tot negre que cobria un llit. S'hi va acostar, el va obrir i va veure una senyora vestida amb teles grosses i amb un gran vel negre al cap que la cobria tota fins als peus. Tirant li va llevar el vel del cap i va quedar amb la cara descoberta. Després de veure-li la cara, posà el genoll en terra i li besà el peu i la mà.

Va veure després un llit amb les cortines negres. La Infanta estava gitada damunt d'aquell llit amb brial de setí negre, vestida i coberta amb una roba de vellut del mateix color. Als peus, sobre el llit, seien una dona i una donzella. La donzella era filla del duc de Macedònia, i la dona, anomenada Viuda Reposada, era dida de la Infanta. Al cap de la cambra va veure que hi havia cent setanta dones i donzelles amb l'Emperadriu i amb la Infanta Carmesina.

Tirant s'acostà al llit, va fer una gran reverència a la Infanta, i li va besar la mà. Després obrí les finestres i va ser com si totes aquelles dames eixiren d'un gran capti-

veri, perquè feia molts dies que estaven en aquelles tenebres a causa de la mort del fill de l'Emperador. Tirant va dir:

—Senyor, veig que el poble d'aquesta insigne ciutat està molt trist i adolorit per dues raons. D'una banda per la pèrdua del Príncep, fill vostre. D'això no podeu disgustar-vos perquè va morir en acte de servei a Déu i ara es troba en la glòria del paradís. D'altra banda estan tristos per la proximitat de la gran morisma i temen perdre els béns i la vida, o acabar captius en poder dels infidels. Cal que vós i la vostra senyora mostreu la cara alegre als qui us vegem, per consolar-los del dolor en què es troben i perquè s'animen a batallar virilment contra els enemics.

—Bon consell dona el Capità —va dir l'Emperador—. Vull i mane que tots, homes i dones, deixen el dol.

Mentre parlava l'Emperador, les orelles de Tirant l'escoltaven, però els seus ulls contemplaven la gran bellesa de la Infanta Carmesina qui, a causa de la calor tan gran que feia per tenir les finestres tancades, estava mig descordada i mostrava els seus pits que eren com dos cristallines pomes del paradís. Per allí entraren els ulls de Tirant i ja no trobaren la porta per on eixir, i quedaren empresonats per sempre més fins que la mort dels dos els va separar.

L'Emperador va agafar la seua filla Carmesina de la mà i la tragué d'aquella cambra. El Capità agafà del braç l'Emperadriu i entraren en una altra cambra molt ben ornamentada i decorada amb les històries dels amors de Tristany i d'Isolda, de la reina Ginebra i de Lancelot, i de molts altres. Aleshores Tirant va dir a Ricard:

—No m'hauria imaginat mai que en aquesta terra hi haguessen tantes coses admirables com les que veig.

Més que res ho deia per la bellesa de la Infanta, però l'altre no ho va entendre.

Tirant, després d'excusar-se, es va retirar a la posada, va entrar en una cambra i va posar el cap sobre un coixí, als peus del llit. Quan van anar a preguntar-li si volia dinar, digué que no, que li feia mal el cap. Però en realitat es trobava ferit d'aquella passió que a molts enganya. Diafebus, que va veure que Tirant no eixia, va entrar en la cambra i li va dir:

—Senyor Capità, et demane, per l'afecte que em guardes, que em digues quina és la teua malaltia, perquè si hi ha remei te'l donaré de bona gana.

—Cosí meu —va dir Tirant—, ara no necessites saber la meua malaltia. Només es tracta de l'aire de la mar que m'ha corprés.

—¡Oh, Capità! ¿A mi m'ho vols amagar? Digues-m'ho per favor, i no m'amagues res.

—No vulgues turmentar-me més —va dir Tirant—. La meua persona no havia sentit mai un mal tan greu com el que ara sent, que prompte em durà una mort miserable o una glòria reposada, si la fortuna m'acompanya.

Es va girar d'esquena avergonyit i, sense mirar a Diafebus a la cara, no va poder dir res més que aquestes paraules:

—¡Estic enamorat!

Només pronunciar-les, va començar a plorar a llàgrima viva alhora que sanglotava i sospirava.